

Рецензія

доктора юридичних наук, професора

Собакаря Андрія Олексійовича

на дисертаційне дослідження

Петешенкової Марини Юріївни на тему

«Правові засади та механізми запобігання та протидії зловживання процесуальними правами в адміністративному та цивільному судочинстві», подане на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право»

Актуальність тематики дослідження Петешенкової Марини Юріївни зумовлена тим, що судова система України перебуває в постійному стані реформування. Черговий виток таких реформ відзначився тим, що у 2017 та 2020 роках вчергове було оновлено редакції Кодексу адміністративного судочинства України (КАСУ) та Цивільного процесуального кодексу України (ЦПК України), що передбачають заходи процесуального впливу щодо недобросовісних учасників судового процесу. Прийняття даних змін вплинуло на правозастосовну практику судами, які продовжують виявляти значне коло прогалин законодавства у цій сфері. Дані фактори зумовлюють необхідність з'ясування теоретико-правових засад сутності та змісту зловживанням процесуальними правами в адміністративному та цивільному судочинстві, виокремлення та характеристики їх системи, визначення форм (засобів) запобігання та протидії зловживанням процесуальними правами, вивчення судової практики їх реалізації та висловлення пропозиції щодо їх удосконалення, що і складає предмет дослідження в межах наукової роботи Петешенкової М.Ю.

Мета і задачі дисертаційного дослідження сформульовані досить коректно, а цілісність дослідження забезпечується належним структуруванням матеріалу дисертації, яке є досить логічним і таким, що відповідає меті та задачам дисертаційного дослідження.

Належний рівень достовірності та обґрунтованості результатів дисертаційного дослідження Петешенкової М.Ю. забезпечується використанням всього спектру наукових підходів та методів пізнання складних юридичних явищ, зокрема таких, як діалектичний підхід, формально-

юридичний, історико-правовий, порівняльно-правовий, системно-структурний, функціональний та інші методи пізнання.

Емпіричною базою дослідження є статистичні дані, розміщені на офіційному сайті Державної судової адміністрації України; аналітичні дані щодо динаміки застосування судами механізмів запобігання та протидії зловживанню процесуальними правами в адміністративному та цивільному судочинстві України в період 2020-2023 роки.

У результаті проведеного дослідження наведено теоретичне узагальнення й нове вирішення наукової задачі, що полягає у визначенні основних напрямів удосконалення механізмів запобігання та протидії зловживанню процесуальними правами в адміністративному та цивільному судочинстві, здійсненим на основі аналізу сучасного нормативно-правового забезпечення та практики такої діяльності, в результаті чого запропонована низка нових наукових положень і висновків, що винесені на захист.

Результатам дисертаційного дослідження Петешенкової М.Ю. притаманний належний рівень наукової новизни, при цьому дисертанткою певні положення сформульовані вперше, а низка вже відомих отримала свій подальший розвиток та удосконалення.

Оцінюючи формальні якості дисертації, можна стверджувати, що вона виконана в основному з дотриманням наукового стилю, авторські позиції викладені досить чітко і переважно належним чином аргументовані. Результати дисертаційного дослідження належним чином висвітлені у достатній кількості наукових статей, а також пройшли апробацію на різноманітних наукових конференціях та інших заходах.

Наукова новизна і практична цінність одержаних результатів полягає в тому, що проведене дослідження є однією із перших у вітчизняній юридичній науці спроб визначити основні напрями удосконалення засобів протидії зловживанням процесуальними правами в адміністративному та цивільному судочинстві.

На особливу увагу заслуговують наступні положення, висновки, рекомендації та пропозиції, викладені в дисертації, які найбільш наочно демонструють її наукову новизну, теоретичну та практичну значущість.

В роботі вперше розкрито сутність та зміст трьох концепцій зловживання процесуальними правами в судочинстві: як дій, спрямованих на використання стороною спору визначених законом прав для створення перешкод розгляду спору; як вчинення дій чи бездіяльності всіх учасників судового спору, спрямованих на отримання процесуальної та матеріальної вигоди за результатом розгляду та вирішення справи; як процесуального правопорушення. Виокремлено та розкрито зміст видів зловживань процесуальними правами в адміністративному та цивільному судочинстві.

Виокремлено та розкрито зміст таких груп заходів запобігання та протидії зловживанню процесуальними правами в адміністративному та цивільному судочинстві: 1) заходів запобігання; 2) заходів припинення, якими в більшій мірі є заходи процесуального примусу; 3) заходів притягнення до відповідальності.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони мають як науково-теоретичну, так і практичну сферу застосування і використання. Положення та висновки дисертації можуть бути підґрунтям для подальшого дослідження бути основою для подальших наукових досліджень заходів запобігання та протидії зловживанню процесуальними правами в адміністративному та цивільному судочинстві та шляхів їх оптимізації.

Повнота висвітлення результатів дослідження зумовлена тим, що основні положення та результати дисертації викладено в 5 наукових статтях, що визначені як фахові з юридичних дисциплін, в тому числі одній виданій в міжнародному виданні (Республіка Угорщина) а також у 3 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

В той же час окремі положення дисертації носять дискусійний характер, містять певні теоретичні неточності, зокрема:

зловживання процесуальними правами в адміністративному та цивільному судочинстві, в результаті роботи запропоновано конкретні практичні пропозиції щодо удосконалення системи таких заходів. Разом з тим в роботі не достаньо уваги приділено дослідженню теоретичних контрукції, які дають можливість відмежувати такі поняття як «запобігання» та «протидія».

2. Також не вірним є твердження автора, що всі заходи запобігання та протидії зловживанню процесуальними правами в адміністративному та цивільному судочинстві слід виділити в такі групи: 1) заходи запобігання; 2) заходи припинення, якими в більшій мірі є заходи процесуального примусу; 3) заходи притягнення до відповідальності, як правило штрафи та збільшення сум відшкодування судових витрат за зловживання процесуальними правами. Доцільно було б все ж таки визначити окремо систему заходів запобігання та окремо заходів протидії зловживанню процесуальними правами.

3. Здійснивши аналіз зарубіжного досвіду правового регулювання системи способів зловживанню процесуальними правами в окремих країнах у підрозділі 2.4 роботи авторкою зроблено висновок, що в більшості розвинутих країн таке порушення судового процесу як зловживання процесуальними правами не набуло такого нормативного закріплення як в Україні, воно визначається на розсуд суду в кожному конкретному випадку. В той же час у висновках по роботі ви пропонуєте розширити коло зловживань процесуальними правами та закріпити їх в законодавстві, що йде в розріз з зарубіжними досвідом.

4. Емпіричну базу дослідження складають аналітичні дослідження судової практики щодо визначення судами змісту зловживання процесуальними правами та засобів їх запобігання, і така аналітика присутня в змісті роботи. В той же час варто було б навести результати даного аналітичного дослідження у висновках по роботі, або зазначити як вони вплинули на результати дослідження.

Таким чином, дисертаційне дослідження Петешенкової Марини Юріївни на тему «Правові засади та механізми запобігання та протидії зловживання процесуальними правами в адміністративному та цивільному судочинстві», являє собою закінчену науково-дослідну працю, що відповідає науковій спеціальності, за якою вона виконана. Робота містить низку нових науково-обґрунтованих результатів у галузі адміністративного права, що у сукупності сприяють розв'язанню конкретних наукових задач, має істотне значення для науки, відповідає вимогам п. п. 10, 11 Постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а отже може бути рекомендована до розгляду та захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю «Право».

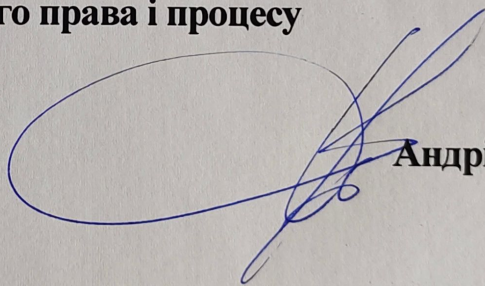
Рецензент –

доктор юридичних наук, професор,

завідувач кафедри адміністративного права і процесу

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ

Андрій СОБАКАРЬ

Підпис засвідчую:

Перший проректор Дніпровського

державного університету внутрішніх справ

Ігор МАГДАЛІНА